

сталінським режимом, тому для здобуття докторського звання була обрана інша тематика. Захист дисертації на науковий ступінь доктора медичних наук під назвою «Особливості анатомії, фізіології і патології сечового міхура, задньої уретри та простати» відбувся 23 травня 1938 р. на вченій раді по захисту дисертацій при Київському медичному інституті. ВАК СРСР 17 січня 1939 р. підтвердив рішення киян, а в березні 1941 р. затвердив і в професорському званні. Дослідника у науковому пошуку підтримували дружина Русінова Ірина Євгенівна і син Євгеній.

У січні 1940 р. М.Ю. Лоріна-Епштейна обирають професором Вінницького медінституту й доручають керувати хірургічною клінікою цього навчального закладу. Але починається війна, вже третя в його долі.

Авторам вдалося зустрітись з колишнім студентом професора С.Є. Камінським (сьогодні вже людиною похилого віку, кандидатом медичних наук, доцентом), який 22 червня 1941 р. складав іспит з хірургії своєму лектору. За його спогадами вранці було оголошено повітряну тривогу і тому екзаменатор, порадившись із асистентом, виставив оцінки за семестровою успішністю. Лекції метра були цікавими, насиченими глибокими роздумами, але часто він відхилявся від теми й розповідав про свою улюблену антропатологію.

Студенти пішли на фронт, а професор (вже непризовного віку) 12 липня 1941 р. евакуюється з інститутом до міста Куйбишева (Самара). У цьому місті він завідує хірургічним відділенням залізничної лікарні. У березні 1942 р. мобілізований до армії і в званні військового лікаря I рангу (полковника) оперує у військовому шпиталі і лікує пілотів місцевого навчального авіапункту. Наприкінці 1942 р. переводиться на залізницю і працює за фахом в залізничній поліклініці й лікарні. Після звільнення Києва деякий час працює хірургом-консультантом на Україні в системі Південно-Західної залізниці. Друкується в журналі «Хірургія».

Коли Вінницю було очищено 20 березня 1944 р. від німецько-фашистських загарбників, науковець повертається на довоєнну посаду – професора, завідуючого кафедрою хірургії медінституту і продовжує консультувати залізничників (управління Південно-Західної залізниці в той час знаходилось у Вінниці, сьогодні в цьому приміщенні – педагогічний університет). Бере активну участь у відродженні медичного інституту і веде курс лекцій з пропедавічної хірургії.

Проте ситуація в країні мінялася, тоталітарному режиму почали заважати люди з самостійним мисленням, з європейською культурою і до того ж єврейського походження. Ідея класових ворогів, ворогів народу вже не спрацьовувала, і тоді в надрах ідеологічного апарату ЦК ВКП (б) зародилась ідея боротьби з космополітизмом. Не виключено, що місцеві сатрапи Берії звернули увагу на вихованця Сорбонни й знавця багатьох мов, і як наслідок в газеті «Більшовицька правда» з'явився некролог:

Пам'яті професора

5 січня 1945 року трагічно загинув професор Вінницького медичного інституту, доктор медичних наук Мойсей Юлійович Лорін-Епштейн. Покійний був одним з найстаріших викладачів Вінницького медінституту і користувався великим авторитетом і любов'ю серед професорського викладацького складу та студентів медінституту. Професор Лорін-Епштейн всі свої сили і знання віддавав на розробку найважливіших галузей хірургії і на підготовку кваліфікованих кадрів радянських лікарів.

Під час великої Вітчизняної війни покійний працював в госпіталях, день і ніч надаючи допомогу поразеним воїнам. Одночасно був консультантом ряду залізничних клінік та лікарень.

Перу покійного належить велика кількість оригінальних робіт з різних питань хірургії та теоретичної медицини.

Пам'ять про великого вченого-хірурга, педагога та прекрасного товариша довго житиме в наших серцях.

Дейнека, Серков, Шкляр, Белер, Белкат, Верхацький, Шінкарьова, Аборман та інші.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

Дані взяті з особової справи професора М.Ю. Лоріна-Епштейна архіву Вінницького державного медичного університету ім. М. Пирогова.

В.М. Іващук

**СТАН ВІДНОСИН В СЕРЕДОВИЩІ НАДДНІПРЯНСЬКОЇ ПОЛІТИЧНОЇ ЕМІГРАЦІЇ
В ЗАХІДНІЙ УКРАЇНІ (1935-1937 РР.): ЇХ ПРИЧИНИ ТА ВПЛИВ НА СПРАВУ
КОНСОЛІДАЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІЇ**

Явище наддніпрянської політичної еміграції в Західній Україні досліджується досить тривалий час. Уже вивчено її історію з кінця XIX ст. до 1918 року, проте мало дослідженим залишається її міжвоєнний період. Тому метою даної статті є спроба розкрити стан життєдіяльності наддніпрянської політичної еміграції в Західній Україні як соціального явища, зокрема на Галичині, в другій половині 1930-х рр. Відповідно завданням цієї розвідки є дослідження на основі архівних джерел конкретних відносин в середовищі різних емігрантських громадських організацій в Галичині та їх подальший вплив на консолідацію української нації загалом.

16 червня 1935 року з ініціативи Львівського відділу Українського Центрального Комітету (УЦК) у Польщі було скликано широке зібрання управ львівських емігрантських організацій. Метою акції було вирішення справи вшанування пам'яті отамана С.Петлюри у зв'язку з десятиліттям від його трагічної смерті, котре припадало на наступний, 1936 рік. У заході взяли участь, окрім УЦК, Товариство допомоги емігрантам з України у Львові, львівська філія Союзу українок-емігранток в Польщі¹.

Але вшанування пам'яті отамана не всіма сприймалося однозначно. Так, 14 червня 1936 року відбулися Загальні Надзвичайні Збори політичної еміграції з приводу протесту щодо виступу О. Назарука в газеті „Нова Зоря” проти вшанування пам'яті С.Петлюри. У зборах взяли участь представники української наддніпрянської політичної еміграції у Львові. Загальні збори філії Українського Центрального Комітету у Львові були призначені на 14 липня 1936 року^{2,3}.

Як свідчать джерела, ця протестна акція ще до її початку та підстава для її проведення стали причиною серйозних перманентних непорозумінь у середовищі наддніпрянської політичної еміграції у Львові. Вони обговорювалися, зокрема, 13 червня 1936 року на засіданні Управи Українського Товариства Допомоги Емігрантам з України у Львові – за участю А.Петренка, В.Дорошенка, д-ра В.Сімовича, Ф.Сидоренка, М.Тарановича, А.Жука, Д.Котка, А.Гребінника, Д.Гонти. Приводом став лист відділу УЦК у Львові від 11 червня 1936 про Загальні збори філії УЦК, які були призначені на 14 липня 1936 року. Суть справи полягала в тому, що на порядку денному нарад майбутніх Загальних Зборів під пунктом 2 було винесено „справу застосування Т-ва Допомоги Емігрантам з України до протесту проти виступу „Нової Зорі” до бл. п. Головного Отамана С.Петлюри”, а вже 13 червня цього ж року в газеті „Діло” було розміщене оголошення із зачитуванням уже згаданого пункту 2.

Пояснюючи ситуацію, що склалася з цього приводу, голова Товариства Допомоги Емігрантам з України А.Петренко спробував *post factum* зробити короткий екскурс до причин проблеми, заявивши на зборах організації, що ні Управу, ні її Президію не було ні повідомлено, ні проінформовано про те, що проти виступів „Нової Зорі” буде складено протест від імені організацій, а не за підписом окремих осіб, які ухвалили цей протест на Зборах Філії УЦК 17 травня 1936 року й до яких могли б приєднатися також не члени філії УЦК. Тому, на думку А.Петренка, Управа Товариства не мала змоги брати участь у вирішенні питання про форму й зміст протесту. Напередодні оголошення зазначеного протесту в місцевій пресі – 21 травня 1936 р., А. Петренко випадково дізнався, що протест уже складений, й під ним підписано Товариство Допомоги Емігрантам. З цього приводу він мав розмову з О.Доценком – представником Клубу українських емігрантів у Львові, який займався цією справою.

Ознайомившись з протестом, А.Петренко заявив, що для вирішення даного питання він особисто не має достатньої компетенції, оскільки такі справи вирішує Управа Товариства. Зважаючи на це, О. Доценко заявив, що викреслює Товариство під протестом, який згодом було опубліковано в газеті „Діло” 24 травня 1936 року.

22 травня 1936 року Президія Управи Товариства Допомоги Емігрантам з України у Львові розглянула дане питання та затвердила постанову, де зазначала, що хоч як обурена виступом д-ра О.Назарука, однак не вважає себе компетентною ставити підпис Товариства під протестом, оскільки для цього необхідно скликати повний склад Управи організації⁴.

Отже, Управа Товариства на своєму засіданні 13 червня 1936 року постановила (проти був тільки член Управи Д.Котко) затвердити постанову Президії Управи Товариства від 22 травня 1936 року, у якій засудила зі свого боку виступ д-ра О.Назарука в „Новій Зорі” проти вшанування пам'яті С. Петлюри⁵. Крім того, було прийнято рішення про те, що слід повідомити філію УЦК у Львові, що Товариство Допомоги Емігрантам з України (яке, за повідомленнями керівників організації, на 60% складалося з громадян Польщі, а в самій Управі було 55% не членів УЦК), не будучи членом філії УЦК, не може брати участь у зборах філії. І, крім того, не може прийняти запрошення філії взяти участь у її зборах навіть як гість, оскільки на порядку денному наради цих

Загальних Зборів стоїть питання, що торкається діяльності Товариства, розглядати яке збори філії УЦК не мають жодної компетенції^{6,7}. Як підсумок, Управа Товариства заявила у своїй постанові: "Факт, що Управа Філії взяла на порядок нарад зборів Філії справу „застосування Т-ва Допомоги Емігрантам з України" до протесту проти виступу „Нової Зорі" , - є нечуваним ніде втручанням у внутрішні справи іншого товариства, актом у високій мірі нельояльним супроти т-ва й шкідливим для нормальних відносин серед еміграції"⁸.

Окрім цього, Товариство у своєму листі до філії УЦК у Львові намаглося спростувати висунуті проти нього обвинувачення: "Наклепи невідповідальних, а може, і злочинних осіб, які ширять чутки між політичною українською еміграцією, немов би т-во допомоги було взагалі ворожо наставлене проти ідеї бл. п. Головного отамана С.Петлюри – відкидаємо і з певністю можемо сказати, що такі наклепи можуть поширювати тільки скриті вороги України. ...Управу Т-ва Допомоги Емігрантам можуть судити тільки Загальні Збори Т-ва, а ніхто більше"⁹.

У цьому контексті спробуємо все-таки деталізувати позицію Товариства Допомоги Емігрантам з України щодо постаті С.Петлюри, конкретніше проаналізувавши точку зору його голови А.Петренка, задекларовану ним вже згаданому засіданні.

Власне, А. Петренко займав позицію, що у справі протесту не слід ангажувати організації, його мали б підписати окремі відомі політемігранти. Враховуючи те, що Товариство допомоги емігрантам з України є благодійним і в переважній частині складається з неемігрантів, на думку голови організації, їй взагалі не слід втручатися в політику, а підпис під протестом від імені організації міг би в принципі і з'явитися, якби представник Клубу українських емігрантів О. Доценко провів би попередні переговори з цього приводу цього з Управою Товариства¹⁰. Крім того, голова Товариства загалом окреслив ставлення організації до особистості С.Петлюри як політичного діяча: „Загально відомо, що наше Т-во від дня трагічної смерті головного отамана щороку аж до заснування філії УЦК влаштовувало панахиди у Львові, а опісля брало участь у панахидах, влаштовуваних філією УЦК, що воно відбуває рік-річно жалібні засідання Управи Т-ва в приязности членів і гостей, а календар „Дніпро", який видає т-во, щороку містить статті, що в більшій чи меншій мірі торкаються життя й діяльності бл. п. Головного Отамана та його доби, кілька років тому т-во видало портрет Головного Отамана".

А. Петренко наголосив і на тому, що представники Товариства, члени його управи, взяли участь у роботі міжорганізаційного комітету щодо вшанування 10-ої річниці смерті С.Петлюри; В.Дорошенко зредагував інформаційний бюлетень „Вождь", а А.Жук підготував збірку мемуарів про С.Петлюру, яку видав кооператив „Хортиця". Отже, А.Петренко підсумовує: "Цих фактів досить, щоб набрати переконання про відношення Т-ва й його проводу до пам'яті С. Петлюри як носія ідеї збройної боротьби українського народу за своє визволення з московського ярма. З цього представлення справи виходить, що нема найменшої причини й ніякої формальної підстави, щоб філія УЦК займалася справами нашого Товариства, а коли вона це робить, то свідомо чи не свідомо йде на руку тим одиницям, що хочуть шкодити т-ву і внести заколот у життя еміграції"¹¹.

Проте, як свідчить протокол уже згадуваних Загальних Надзвичайних Зборів української політичної еміграції від 14 червня 1936 року, зініційованих трьома управами – відділом УЦК у Львові, Союзом українок-емігранток і Клубом українських емігрантів у Львові, зазначені структури грубо втручалися у справи та чинили, судячи з усього, добре спланований моральний тиск на Товариство допомоги емігрантам з України і їх родинам у Польщі – філію у Львові, дискутуючи та засуджуючи факт відмови підписання Товариством протесту проти виступу О.Назарука у часописі „Нова Зоря" та участі у Зборах.

Загальні Надзвичайні Збори прийняли ухвалу, в якій зажадали змінити керівництво цілого Товариства, зобов'язавши членів відділу УЦК у Львові, Союзу українок-емігранток і Клубу українських емігрантів у Львові, що одночасно були й членами Товариства і які не солідаризувалися з позицією його Управи, домагатися скликання Загальних Зборів згаданого Товариства та негайної зміни (демисії) складу Управи. Крім того, для реалізації цього плану учасників Надзвичайних Зборів, які не були учасниками Товариства, було зобов'язано стати його членами. Для втілення в життя до 1 липня 1936 року зазначеної ухвали щодо Товариства Надзвичайні Збори української політичної еміграції ухвалили утворити комісію в складі 5 осіб, до якої мали увійти голови 3 еміграційних організацій – відділу УЦК у Львові, Союзу українок-емігранток і Клубу українських емігрантів у Львові та вибрані тими ж Зборами митець С. Литвиненко та інженер Е. Томашівський і запасний член митець В.Дядинок Збори уповноважили цю комісію вжити всіх необхідних засобів для, як зазначалось у протоколі, „оздоровлення" Товариства допомоги емігрантам з України, з правом, на

.....
випадок потреби, скликання Надзвичайних Загальних Зборів української політичної еміграції у Львові та його околицях. Фактично емігрантські громадські організації ухвалили Товариству бойкот – було прийнято рішення відмовити Управі Товариства репрезентувати українську політичну еміграцію і захищати де б це не було її інтереси, за винятком тих членів Управи, які не „солідаризувалися” з фактичною позицією Управи щодо протесту; було відмовлено членам Управи, що не підписали протесту, захищати будь-які інтереси політичної еміграції в інших емігрантських товариствах¹².

Слід сказати, що фактичне не підтримання Товариством протесту проти виступу О.Назарука та триваючий тиск на організацію з боку решти громадських організацій наддніпрянських політичних емігрантів у Львові мало в сукупності негативний вплив на кількісний склад Товариства. На нових Надзвичайних Зборах української політичної еміграції м.Львова та його околиць, які відбулися 8 листопада 1936 року, була ухвалена постанова про те, аби всі українські політичні емігранти, що є членами Товариства, вийшли зі складу цієї організації. На виконання цієї постанови, як приклад, політичний емігрант інженер А.Романенко подав заяву на вихід з Товариства¹⁴.

Аналізуючи даний конфлікт, можна припустити, що такі суперечки у стосунках між організаційними структурами наддніпрянських політичних емігрантів в Західній Україні, які склалися з людей із різних соціальних категорій, через пресу набували публічного характеру і не могли сприяти ні їх позитивному іміджу, ні високій довірі до них з боку галицького громадянства та його політичної еліти, ані принести користь справі досягнення консолідації української нації, для втілення якої у цих структур фактично і так не було реальних ресурсів, хіба що, окрім інтелектуальних. Як би там не було, видається, що хоч Товариство і розділяло ідеї С. Петлюри, протест відкрито не наважилось ні спільно з іншими емігрантськими організаціями, ні самостійно підтримати протести проти О.Назарука, який засудив С.Петлюру. Посилаючись на якісь невіршені процедурні питання всередині організації, тим самим виявляючи непослідовність у своїй політичній позиції (не виключено, що у такий спосіб Товариство, можливо, не хотіло відверто конфронтувати з галицьким суспільством, яке, як свідчать факти, до того ж часто в особі окремих представників підтримувало його матеріально).

Вважаємо, що така відсутність єдності у діях наддніпрянських політичних емігрантів виказувала їх непослідовність щодо тактики т.з. „єдиного фронту” у досягненні Української державності, яку вони декларували раніше.

Також зазначимо, що, напевно, не викликало захоплення у більшості патріотично налаштованого галицького громадянства і більш ніж лояльне ставлення деяких організацій наддніпрянських політичних емігрантів до польської влади (в контексті реалізації ідей С. Петлюри, які призвели до остаточної окупації Західної України Польщею). Про це опосередковано може свідчити той факт, що, наприклад, з ініціативи львівського відділу УЦК „яко інституції політично-репрезентативної” ще 19 травня 1935 року в одній з львівських православних церков була відслужена панахида за спокій душі Першого маршалка Польщі Йозефа Пілсудського. Філія УЦК з огляду, як стверджувалося, на свій критичний матеріальний стан просила Товариство допомоги емігрантам з України у Львові допомогти матеріально у покритті витрат, пов'язаних з цією акцією. Як свідчить віза керівництва Товариства на запрошенні взяти участь у панахиді, така допомога постфактум була надана: ”Постановлено на засіданні Управи 20/V.35 асигнувати 10 зол. на покриття видатків, зв'язаних із панахидою”¹⁴.

Можна також припустити, що причиною такого конфлікту міг бути з-поміж іншого й матеріальний чинник: як свідчать факти, Львівська філія Товариства допомоги емігрантам з України була порівняно більш самодостатньою фінансово, ніж уже згадана група громадських організацій, які тиснули на Товариство, і свого часу навіть допомагала їм у реалізації їхніх статутних завдань. Тож такий їхній тиск можна розцінювати і як намагання погіршити імідж Товариства з метою відвернути від нього потенційних жертводавців та меценатів, оскільки Товариство було загалом добродійною організацією, а отже, погіршити його матеріальне становище. Крім того, вже згадані емігрантські організації з'явилися та інституювалися тоді, коли Товариство вже працювало більше десяти років, тож такі їх кроки можна розглядати і як намагання у якийсь спосіб заявити про себе громадськості та зайняти частину сфери відповідальності Товариства.

Певним чином підтверджує та деталізує ці гіпотези й опосередкована позиція газети „Діло” - друкованого органу тоді провідної політичної сили Західної України УНДО. У листі-відповіді від 6 січня 1937 року экс-військовикам армії УНР – О.Кузьмінському, І.Шенбрику та П.Панченку, які були членами Клубу українських емігрантів, з приводу публічної суперечки між ними і редакцією „Діла”,

.....
яка, на їхню думку, спотворено висвітлила на своїх сторінках військові дії II-ої Повстанчої групи УНР в квітні 1921 року, керівники „Діла” й члени УНДО І.Кедрин та І.Німчук заявили з цього приводу наступне: „Редакція „Діла” має те „уміння і розуміння справ” та ту „краплину спириту”, щоб не давати себе вживати ані як засіб самореклями для поодиноких земляків-наддніпрянців, що хочать на львівському ґрунті грати ролю достойників супроти старої емігрантської братії... Редакція „Діла” не тільки „привлащує собі право”, але має обов’язок „встрявати у справи української еміграції”, коли ті „справи” приймають характер прилюдного скандалу. Бо наш „нефаховий” і „чисто дилетантський” підхід до тих справ каже нам уважати за річ цілком недопускальну, щоб голова одної емігрантської організації у Львові у безпосередній розмові з редактором „Діла” піддавав у сумнів чистоту національно-політичного характеру голови другої емігрантської організації та кидав тінь на це інших поважних своїх земляків громадян-наддніпрянців”.

Представники галицької політичної еліти досить критично оцінювали потенціал наддніпрянської політичної еміграції в Західній Україні: „Ми були б захоплені заявою, що 95% емігрантів живе у найліпшій згоді, коли б не факти відомі нам про жалюгідні відносини серед наддніпрянської еміграції у Львові, які використаємо, коли тільки будемо вважати за річ потрібну і... з’ясуємо у „Ділі” ці відносини й випишемо усі відомі нам факти, виступаючи проти них, як проти явища, що викликає прилюдне згіршення”¹⁵.

Як згодом виявиться, галицькі мас-медійники намагатимуться порівняно безсторонньо та неупереджено висвітлити і сконстатувати такий стан речей в середовищі наддніпрянської політичної еміграції перед свідомим місцевим населенням Західної України, напевно, для того, щоб змусити їх, під впливом обурення в громадській думці, підвищити рівень політичної культури наддніпрянців та самостійно виправити притаманні їм хронічні вади „наддніпрянської” демократії – постійна малорезультативна конкурентна боротьба численних фракцій політичних еліт – і все-таки об’єднатися, щоб хоч якось практично долучитися до спільної справи досягнення консолідації української нації.

Така нагода з’явилася тоді, коли 4 січня 1937 року Управа Клубу українських емігрантів (КУЕ) у Львові, фактично продовжуючи раніше розпочату боротьбу та зведення рахунків з Товариством, своєю постановою виключила зі складу членів організації Д.Гонту та А.Петренка, А.Жука і М.Тарановича (останні троє, як уже зазначалося, були водночас і чільними представниками Товариства допомоги емігрантам з України у Львові)^{16,17}. Хоча й виключені внесли протест до організації на такі дії, однак виключення підтвердили Загальні Збори КУЕ 6 лютого 1937 року, посилаючись на §9 Статуту, згідно з яким член КУЕ може бути виключений з організації за „негонорове і неморальне поступування”, хоча й голова КУЕ О.Доценко, наприклад, особисто А. Жуку не робив ніяких закидів щодо його шкідливої для КУЕ діяльності, а як причину нагадав йому факт, коли на початках існування Клубу в березні 1936 року А.Жук мав дрібний особистий інцидент з іншим членом КУЕ¹⁸.

Управа Клубу в газеті „Діло” надала цьому виключенню та матеріальним зловживанням в середовищі організації наддніпрянських політичних емігрантів публічного характеру – 10 лютого 1937 року в газеті було опубліковано про це відповідне повідомлення, де говорилося: „По зреферуванні головою клубу п.О.Доценком діяльності організації за минулий час та по зложенні справоведень ревізійних комісій виявилось, що початкова діяльність клубу проводилася нефахово, недбайливо і марнотратно, що довело господарку клубу до дезорганізації і поважних матеріальних страт. Управа клубу на основі §9 статуту виключила з членів організації урядуючих в тім часі старшин клубу п.п. А.Петренка, М.Тарановича, члена Управи А.Жука і члена клубу Д. Гонту”¹⁹.

Треба сказати, що такий негативний піар стосовно особи А.Жука, який був начальником статистичного управління Ревізійного Союзу Українських Кооператив (РСУК), викликав негайну реакцію керівника організаційного відділу РСУК О.Луцького, котрий зажадав від нього пояснень з цього приводу, оскільки це могло зашкодити діловій репутації цілого РСУК і навіть було винесено на розгляд Ради службовців цієї бізнесової структури^{20,21}. Як пояснював А.Жук, хоч він і був членом управи КУЕ, до його господарської діяльності він не мав ніякого стосунку.

Зазначимо, що „Діло” у своїй статті „Идилля в емігрантській колонії у Львові” від 10 лютого 1937 року висловила сумнів у тому, що виключені члени КУЕ могли вчинити якісь зловживання і злочини²². Проте 19 лютого того ж року „Діло” надрукувало інформацію Клубу, де стверджувалося наступне: „Управа Клубу українських емігрантів є готова виказати до контролю й осуду перед відповідними й авторитетними чинниками українського громадянства всі документи і мотиви щодо вищезгаданої постанови Загальних зборів Клубу українських емігрантів у Львові”²³.

Про ворожнечу в середовищі наддніпрянської політичної еміграції у Львові у міжвоєнний період, яка негативно впливала на справу консолідації, може свідчити й факт, наведений А.Жуком: його співробітник по РСУК П.Панченко, який був членом старшини КУЕ, поширював серед службовців того ж РСУК чутки про нібито якісь дійсно поважні причини для виключення А.Жука з членів КУЕ, які не було доведено до відома Загальних Зборів організації²⁴. Отже, деякі діячі наддніпрянської політичної еміграції у своїй „політичній діяльності”, цілі якої, якщо перевести їх в площину тверезого сумніву, до того ж були малозрозумілі, поводитись не зовсім морально, не гребували жодними засобами і для досягнення не так „політичних”, як, напевно, особистих меркантильних цілей навіть зводили міжособистісні рахунки на професійному ґрунті. Все це змусило А.Жука, А.Петренка, М.Тарановича і Д.Гонту звернутися до адвокатів – д-ра В.Старосольського та д-ра А.Бариліяка, які мали вжити відповідних заходів та захистити їхню порушену, через безпідставне виключення, честь і гідність у т.з. державному „громадянському суді чести”²⁵.

За недостатністю архівних джерел встановити подальший розвиток цієї справи не вдалося.

Отже, спираючись на усі проаналізовані факти, можемо зробити висновок про незадовільний (безрезультативна конкурентна боротьба різних емігрантських груп, матеріальні зловживання в деяких їхніх громадських організаціях тощо) стан відносин у середовищі наддніпрянської політичної еміграції в Західній Україні в другій половині 1930-х років. Таке явище природньо не могло сприяти в цей час співпраці й високому рівню довіри до них з боку галицького громадянства та місцевої політичної еліти, їх консолідації. А ще якщо взяти до уваги майже відсутність в наддніпрянців реальних ресурсів, екстраполювавши усе це у сукупності на перспективу, адже внутрішні конфлікти негативно впливали на поступ у справі досягнення консолідації української нації зонайменше на інтелектуально-теоретичному рівні, то впливає, що в середовищі наддніпрянських політичних емігрантів у Західній Україні не було створено чітких та реалістичних програм досягнення об'єднання української нації навколо реалізації ідеї Української державності.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Центральний державний історичний архів у м.Львові (далі – ЦДІА України у м.Львові). – Ф.804. – Оп.1. – Спр.11. – Арк.3; 2. ЦДІА України у м.Львові. – Ф.804. – Оп.1. – Спр.17. – Арк.1; 3. ЦДІА України у м.Львові. – Ф.828. – Оп.1. – Спр.2. – Арк.1; 4. ЦДІА України у м.Львові. – Ф.804. – Оп.1. – Спр.17. – Арк.1; 5. Там само. – Арк.2; 6. ЦДІА України у м.Львові. – Ф.828. – Оп.1. – Спр.2. – Арк.9; 7. ЦДІА України у м.Львові. – Ф.804. – Оп.1. – Спр.17. – Арк.3; 8. Там само. – Арк.4; 9. ЦДІА України у м.Львові. – Ф.828. – Оп.1. – Спр.2. – Арк.8; 10. ЦДІА України у м.Львові. – Ф.804. – Оп.1. – Спр.17. – Арк.2; 11. Там само. – Арк.3; 12. ЦДІА України у м.Львові. – Ф.828. – Оп.1. – Спр.2. – Арк.1; 13. ЦДІА України у м.Львові. – Ф.804. – Оп.1. – Спр.14. – Арк.9; 14. ЦДІА України у м.Львові. – Ф.804. – Оп.1. – Спр.13. – Арк.7; 15. ЦДІА України у м.Львові. – Ф.828. – Оп.1. – Спр.4. – Арк.1; 16. ЦДІА України у м.Львові. – Ф.828. – Оп.1. – Спр.7. – Арк.1; 17. Там само. – Арк.10; 18. Там само. – Арк.11; 19. Там само. – Арк.11; 20. Там само. – Арк.8; 21. Там само. – Арк.7; 22. Там само. – Арк.11; 23. Там само. – Арк.9; 24. Там само. – Арк.3; 25. Там само. – Арк.9.

Г.Л. Вишнякова

АКАДЕМІК В.П. ВОРОБІЙОВ – ЗАСНОВНИК ХАРКІВСЬКОЇ АНАТОМІЧНОЇ ШКОЛИ

Досконале вивчення регіональної історії набуває дедалі більшого значення для істориків України. Актуальність його для харків'ян зростає в контексті нещодавно відзначеного 130-річчя з дня народження видатного дослідника-анатома Володимира Петровича Воробйова, який майже все своє життя працював у Харкові. Метою даної статті є вивчення постаті В.П. Воробйова, комплексний підхід до особистості науковця як до визначного дослідника та громадського діяча. Для написання статті зроблено перегляд історичної літератури, творів В.П. Воробйова, медичної літератури, залучені дані „Музею становлення людини”, який знаходиться у Харкові при кафедрі нормальної анатомії Харківського державного медичного університету.

За життя В.П. Воробйов видав численну кількість своїх творів, більшість з КДМІ яких присвячена медичній тематиці. Вже після смерті науковця його учнями була допрацьована та видана, мабуть, найголовніша праця його життя - 5-томний „Атлас анатомії людини”. У радянські часи виходила досить значна кількість літератури, присвячена В.П. Воробйову. Це праці його учнів та колег Р.Д. Синельникова, Г.Ф. Іванова², Д.А. Жданова³, В.І. Зяблова⁴, А.Н. Новомінського, В.М. Попова⁵. Кожну річницю з дня народження В. Воробйова ці твори допрацьовувалися та